

FOAIE LITERARĂ

Pentru redacție responsabilă :

LUCREȚIA RUDOW-SUCIU.

Apare o dată pe săptămână (Duminică).

PREȚIUL:

Pe un an 4 fl.
Pe jumătate de an 2 fl.
Pe un pëtrar de an 1 fl.

Pentru România și
străinătate 14 fre.

Editor și proprietar:

Dr. W. RUDOW.

Povestea despre prințul Ahmed al Kamel, sau pribeagul îndrăgostit.

— Din tales of the Alhambra by Irving. —

(Urmare.)

Descrierea asta a fost o scânteie de foc pentru inima lui Ahmed gata de aprins. Firea lui drăgostoasă îndată a aflat un subject și el fără măsură s'a îndrăgit de princesa asta. El a scris acum o epistolă în terminii cei mai pătimiși de iubire unde din tot cuvântul resufla devoțiunea sa cea fierbinte, dar deplângându-și soarta, care îl împedecă să o cerceteze, de a se putea arunca la picioarele ei. El a mai adaus și câteva versuri de cele mai mișcătoare și petrunzătoare, pentru că el cu 20 de ani era un poet din firea lui și inspirat de iubire. Epistola asta a adresat-o el: „frumșetei necunoscute — din partea prințului Ahmed“ și după ce a parfumat-o bine cu rose și cu moșus, a legat-o de grumazii porumbului.

„Dute cel mai credincios postilion d'amour — zise el. Sboară peste munți, văi, câmpii și șesuri și nu pune nici un picior pe pământ, până n'ai predat cartea asta domniței inimei mele“.

Porumbul s'a redicat sus în aier și luând un sbor ager a dispărut într'o direcțiune anumită, ca o săgeată în vezduh. Prințul l'a urmărit cu ochii până când a fost numai un petec de nor și pe rând, pe rând a dispărut după munți.

Zi de zi a tot așteptat intoarcerea soliei, dar înzedar. El a început a-l învinui de uitare, când iacă-te, într'o zi pe la apusul soarelui, pasărea credincioasă a sburat în odaiă și căzând la picioarele lui, a murit. Săgeata unui vânător necunoscut i-a fost străbătut pieptul, dar el s'a luptat cu moarte, ca să-și îplinească misiunea. Pecând prințul deplângea soarta martirului esta gentil și credincios, a observat un lanț de mărgel

acățat de grumazul lui, de care atârna o icoana mică de email. Aceea reprezenta o princesă minunată în floarea tinereții. Asta a fost fără indoială frumșeta necunoscută din grădină, dar unde, cine se fie și cum a primit epistola lui, cine poate, să-i spună? Se poate că tipul ăsta trimis e o aprobare a pasiunii lui. Spre nefericire, moartea credinciosului porumb a lăsat toate în taină și în indoială. Prințul a tot privit la icoană până i s'au umplut ochii de lacrimi. Apoi a apăsato la buze și la inimă și sta cu ceasurile întregi dus pe gânduri tot uitându-se la ea.

„Minunată icoană — zise el — tu esti numai un tip, dar ochii tăi cei dulci privesc cu drag la mine. Buzele ăstea roșii stau ca și când ar voi să mă incurajeze. Fantazii zădarnice! Oare nu te-ai uitat tu tot așa la un rival mai fericit de cât mine? Unde pot eu afla în lumea cea largă originalul? — Cine știe ce munți și ce țeri depărtate ne despărțesc unul de altul, sau de ce necazuri o să mai dau! Poate că acum, togmai acum, va sta incunjurată de curtisani, până când eu șed aci prinsoner într'un turn pierzându-mi timpul cu adorarea unei umbre zugrăvite.“

Prințul Ahmed îndată s'a hotărit: „O să fug din castelul ăsta — zise el — carele mi-a devinit un arest uricios și ca un pribeag îndrăgostit voiesc să caut feci-oara asta necunoscută, în toată lumea.“

Să scape ziua din turn, când toți erau trezi, ar fi fost un lucru greu; dar noaptea palatul era puțin păzit, pentru că nime nu cugeta, că prințul, carele a fost atât de pasiv în prinsoarea sa, că să va incerca a fugi. Dar cum se știe el și incotro să plece noaptea, după ce el

nu cunoștea ținutul? El pentru asta a socotit, că se se înțelegea cu buha, carea avea datina să umble mult noaptea și așa, trebuie să cunoască toate trecătorile cele secrete. Căutând-o el așa în locul ei de retragere, a intrat-o cu privire la cunoștința ei de țara. La asta buha i-a aruncat o privire plină de inportanță. „Să știi prințule — zise ea — că noi buhele suntem o familie foarte vechiă și estinsă, de și în timpul din urmă începem a decade; noi posedem casteluri și palate ruinate în toate părțile Spaniei. Aici abia se află un turn pe munți, o cetate pe câmpie, sau o citadelă mică într'un oraș, în care n'ar fi încavartirați, vre un frate, un unchiu, sau un alt consângean de ai nostri. Umblând eu așa în vizite pe la neamurile mele, am avut ocaziune să me uit în toate hudele și să cunosc toate secretele țării.”

Prințul a tresărit de bucurie aflând buha așa de bine instruită în topografia și acum i-a povestit între patru ochi despre dragostea sa și despre intențiunea lui de a fugi, îndemnând-o ca să meargă cu el și să-i deie sfaturi.

„Dute în treaba-ți” — zise buha c'o privire schimonosită. „Îs doară eu o pasere de acelea, ca să me angajez în afaceri de iubire? Eu, care tot timpul îl petrec cu meditari la lună?”

„Nu te ofensa frumoasă buhă — replică prințul — lasă-te pe câtva timp de meditari la lună și ajută-mi să fug, că atunci o se capeți tot ce-ți dorește inima.”

„Eu acelea îndată le am — zise buha — câți-va șoareci îs destul pentru masa mea; huda asta aci e destul de tichnită pentru studiile mele și ce i mai trebuie la un filosof cum sunt eu?!”

„Socotește-te cea mai înțeleaptă buhă, că până stai tu dusă pe gânduri în căsuța ta uitându-te la lună, că toate talentele tale îs pierdute pentru lume. Eu-s un clironom, am nădejde mare să devin rege și atunci îți pot ajuta ca să ajungi la ceva posturi mari de onoare și de frunte.”

Buha, de și era un filosof și redicată peste toate lipsele ordinare a vieții, totuș nu era fără ambițiune. Așa ea s'a înțeles cu prințul ca să fugă amândoi, să'l conducă și să-i fie călăuzul în călătoria sa.

Planul prințului îndrăgostit îndată se execută. Ahmed și-a adunat juvaerele și le-a legat în brâu de sine pentru drum. În noaptea cea hotărâtă el s'a slobozit pe-o funia de pe balconul seu din grădină, a trecut zidul condus de buhă și a apucat, până nu se lumina de ziuă, printre munți. Aci el s'a sfătuit cu buha că în ce direcțiune să o ieie ei acum.

„Eu-s de părere — zise buha — și îți recomand ca să ne ducem la Sevilla. Trebuie să știi, că mai de mult, când am fost acolo în vizită la un unchiu, o buhă puternică și cu vaza mare, care trăia într'o aripă ruinată a castelului Alcazar, sburând eu noaptea prin oraș și cetate, adeseori am observat o lumină arzând într'un turn mai mic.

Dela o vreme eu m'am apropiat de zidurile acelea

și am văzut că lumina aceea vine dela lampa unu vrăjitor arab. Esta sta tot încunjurat de cărți fermecate și avea pe umărul său un corb betrân carele a venit cu el din Egipt. Eu-s cunoscut bine cu corbul ăsta și lui i-am de a mulțami cele mai multe cunoștințe a mele. Vrăjitoriul acela a murit, dar corbul și acum tot acolo locuiește, pentru că hoazele estea trăiesc foarte mult. Eu te sfătuiesc, o prințule, că să cauți corbul ăsta, pentru că-i un proroc și un vrăjitor mare, foarte bine instruit în științele cele negre, despre cari toți corbii îs renumiți și cu deosebire cei din Egipt.”

Ahmed a fost uimit de sfatul ăsta înțelept și așa au plecat amândoi către Sevilla. Buhă, căreia nu-i plăcea larma și lumina stradelor, a ramas afară de poartă și s'a încavartirat într'o butură, prințul însă a intrat în oraș și s'a dus să caute turnul cel vrăjit, carele să redica peste cășile orașului, ca și cum să redică curmalele (palme, peste alți arbori în deșerturi. Turnul ăsta e tot acela carele să vede și în zilele noastre, e renumitul turn mauric din Sevilla.

Prințul s'a suit pe niște trepte de melciu până în vârful lui, unde a dat de corbul cel cabalistic, o pasere bătrână, misterioasă și cărunță, învelită în pene sdrențoase carea avea albeață pe un ochiu.

Stătea într'un picior cu capul plecat într'o lature și înholbându-se cu ochiul cel limpede la niște figuri diagrame de pe podele.

Ahmed s'a apropiat de el cu groază și cu reverința naturală inspirată de o înfătoșare așa serbătorească și de învățăturile lui cele supranaturale.

„Mă rog, iartă-mă, cel mai vechiu și mai înțelept corb — zise el — dacă pentru o clipă îți intrerup studiile estea, cari îs minunea lumii. Aici vezi înaintea dtale un om îndrăgostit, carele îți cere sfatul, că cum să-și afle subiectul pasiunii sale.”

„Cu alte cuvinte — zise corbul c'o privire inportantă — dta voiești să afli hărnicia mea în a ghici din palmă (palmistria). Vino și-mi arată palma, ca se citesc liniile cele misterioase a norocului.”

„Iartă-mă — zise prințul — dar eu n'am venit ca să-mi descoperi viitorul, carele e din partea lui Allah ascuns înaintea muritorilor. Eu sum numai un pribeag îndrăgostit și caut o vrajitură cum se află obiectul călătoriei mele.”

„Și poate dtale să-ți lipsească o copilă îndrăgostită din Andalusia — replică corbul cel bătrân, căutând la el viclean pe sub sprinceană cu ochiul cel ramas — și înainte de toate poate dtale să-ți lipsească așa ceva în Sevilla, unde fetele cu ochii negri fulgerători, joacă „Zaremba” prin toate orangeriile?”

Prințul a roșit la obraz și a fost oare câtva timp plictisit auzind o pasere așa bătrână, c'u picior în groapă, vorbind așa liber. „Crede-mă — zise el serios — dar eu nu-s așa ușor de minte, nici un vagabund simplu, după cum poate că-ți întipuiesti. Copilele acelea cu ochii negri cari joacă prin orangeriile de pe țermuri riului Gua-

dalquivir, nu-s de mine. Eu caut dup'o frumsețe preacurată necunoscută, după originalul picturii esteia. Te rog, cel mai puternic corb, dacă cumva stă în puțința cunoștințelor tale, sau poți, cu ajutorul vrăjiturilor, să mi spui, că unde ași putea-o eu afla?"

Aci corbul cel cărunț s'a simțit infruntat de serioșitatea prințului.

„Ce știu eu — răspuse el sarbed — despre tinerețe și frumsețe?! Visitele mele se referesc numai la ce-i vechiu și bătrân, dar nu la ce-i frumos și proaspăt. Eu-s un proroc a sorții și croncănesc prevestiri de moarte de pe vârful hornurilor, știu se bat din aripi pe la fereștile oamenilor bolnavi! Dta trebuie să-ți îndrepti pașii spre alt loc, după sciri cu privire la frumsețea aceea necunoscută“.

„Și unde pot eu căuta, dacă nu pe la ființele cele înțelepte și instruite în cartea sorții? O drept, eu sunt un prinț regesc condamnat de stele și trimis la o întreprindere misterioasă dela care atârnă chiar și soarta țării.“

(Va urma.)

MAI ZI-MI...

*Maî zi-mi, maî zi-mi un cântec drag,
Maî zi-mi bădița 'n frunză,
Maî zi-mi, maî zi-mi un cântec drag,
Să-ți ies bădița meu în prag,
Și 'n suflet să-mi pătrună.*

*

*Să nu-mi zici badea meu de dor,
Căci stă cea vâlicioară,
Să nu mi zici badea meu de dor,
Căci stă 'n pădure cel isvor
Și biata-mă inimioară.*

*

*Să nu-mi zici badea meu dușos
Căci inima mă doare;
Să nu-mi zici badea meu dușos
Că-și lasă codrul frunza 'n jos
Și-o leagănă în soare.*

*

*Ci-mi cântă badea meu de drag
C'asa îmi place mie.*

*Să-ți ies bădița meu în prag
Ci-mi cântă badea meu de drag,
Cu drag și veselie.*

Korneuburg.

I. Stanca.

De unde vine că oamenii să se salute, felicitate, blasteme, să tosteze ori să-și exprime condolința față de co-oamenii săi?

(Studiu psihologic.)

Astăzi toate aceste manifestațiuni ale sufletului, au devenit pur acte de complenanță ori obicinuință, lipsite de acordul inimei, lipsite chiar și de ori-ce afecțiune a psihicului nostru. — Isvorul lor zace totuși în acest acord, în aceasta afecțiune a simpatiei sau urei, a dorinței sau scârbei noastre.

Durerea și bucuria altuia o resimțim numai atunci, când sufletul nostru este înrudit cu al lui.

Când acordul comun intră partea psihică al „eu“ lui nostru și al „eu“ lui acestuia e atins într'un mod plăcut ori neplăcut, aceasta plăcere ori displăcere se revărsă în mod reciproc asupra amânduror părți.

Nu e neapărat de lipsă să fim prezenți la actul durerii ori bucuriei comilitonului nostru pentru a-l resimți când acesta se petrece. Decât că în asemenea cas nu suntem conștii de neliniștea noastră psihică, nu ni putem da samă de starea noastră quasi-patologică.

Resimțim de piidă o neliniște într'un mod dulce, plăcut ori invers, rar-ori ni să ntemplă că mai apoi să nu fim întâmpinați d'o veste bună sau rea, carea să răpoartă la noi sau ai noștri, anume acei cari sînt aproape de sufletul nostru.

Naturaliștii și-esplică acest fenomen în mod firesc; dânsii susțin că un telegraf electric al gândului nostru spintecă neconținut eterul, comunică și primește comunicarea în mod reciproc.

Nu-i vorba, nici un fenomen, pe care sîntem în stare a-l cuprinde, nu poate rămânea din punct de vedere al filosofului fără esplicație. Aderinții fenomenelor psihologice să mulțumesc totuși a constata numai faptul.

Tot p'aceleași legi neesplicabile se bazează și *presimțul*, numai cât un cunoaștem stația de unde ni-să telegrafează un fapt, provocat mai de nainte.

* * *

Până-când nefericirea unuia ne lasă reci, a altuia e în stare să ne împingă la sinucidere.

Doi inși cari să iubesc, mai liniștit privesc în fața morții; li să pare că legătura dragostei lor n'are să se frângă nici după moarte.

Acela, căruia-i apasă inima o bucurie ori durere, simte lipsa de a-și comunica această bucurie sau durere

cu un altul, carele dacă o împărtășește în mod sincer, observăm cum povara acelor sentimente se împarte: Cel dintâiu să mai ușură iar cel d'al doilea resimte partea povărei ce-i sa încredințat pe spinarea sa.

La bucurii sau dureri mai mari împărtășirea să face și'n mod tacit. Ce'i trei prietini a lui Iob, cari l-au cercetat pe grămada de gunoiu, n'au vorbit nimic cătră dânsul.

Dragostea, condolența, ura, disprețul și altele de felul acestora, n'au trebuință să fie interpretate; ele să citească și din ochi.

Precum învocarea puterilor de sus, făcută cu inimă curată și credință neclintită, tot așa de bine și blăstămul prinde — ori ce vor crede filosofi materialști.

Să vorbește — ca fapt pozitiv — despre un preot din Olanda, care avea credință neclintită în Dumnezeu, dela percepțiile moralei nu s'a abătut nici odată și care a făcut în întreaga lui viață mult bine și numai tot bine deaproapelui său, dar a cărui nevestă zăcea cu toate aceste de 20 de ani bolnavă pe pat — că întăritat d'atâta nefericire, într'un moment de estă a plecat noaptea în biserică și aruncându-se înaintea altarului s'a rugat oare întregi, — având în vedere reînșănătoșarea soției sale — până ce clopotele ar fi început a suna, iar biserică a se ilumina de sine. La ce credincioșii adunându-se ar fi fost martori la un spectacol miraculos, și anume:

Bolnava recăpătându-și puterile s'ar fi sculat singură din pat și îmbrăcându-se s'a dus la soțul său, căruia i-a întins mâna și i-a mulțumit.

* * *

Estremitățile săntâlnesc. Pe când genul omenesc a început să guste din viața de veci, erau și aceste particularități psihologice mai sincere. Mai târziu ele au degenerat.

În mediul social, în care ne aflăm, credem a putea înțelege chiar și neînțelegibilul, de și'n realitate nu putem mai mult înțelege decât ce e pus înaintea intelctului nostru.

Salutul, felicitarea, blăstămul, tostarea și condolița sînt niște concepțiuni etice, asupra cărora putem avea intențiune, dar în criteriul cărora nu vom putea pătrunde nici odată p'acest pământ.

Ce face ?

Pentru noi și de altfel n'au ajuns a fi decât niște haine sdrănturoase, bune pentru hala de vechituri.

Etica în starea ei actuală e satelita bisericii, pe carea științele pozitive stăruesc a o atrage în sistemul lor planetar.

Etica — zice Spencer — nu e decât știința morăvurilor omenesti, cari fiind supuse procesului evoluțiunii, nici Eticeii nu-i rămâne decât a fi tot o știință a evoluțiunii. Etica creștină ne învață despre un Dumnezeu al creștinilor, cea budhistă despre unul al Budhiștilor, ca și când ar fi mai multe adevăruri, unul creștin, altul

budhist, al treilea filosofic și așa mai departe, iar toate aceste ar fi supuse unui proces evoluționist ca și morăvurile noastre ? !

— — — — —

Când Etica își va reconstrui templul său din dărimăturile bisericelor, vor deveni și motivele acesteia curățite ca diamantul de toate mineralele ce-i acopereau strălucirea. Fățarnicul și fariseul nu se vor mai putea ascunde la umbra lor. Atunci nu se vor toci pălării de condureri, căci salutul va rămânea a fi salut, iar condurerea condurere.

Sentimentul altruist va pluti d'asupra lor.

(Va urma.)

NU-ȚI PESE !

*Vin', să ne plimbăm la lună,
Crepe lumea de mânie,
De nebuna ei urgie
Noi vom ride una bună.*

*Mă sărută și-mi suride,
Zi că mă iubești, s'audă
Intriganții, cari cu ciudă
Ne-or privi, iar noi vom ride.*

*Și de gurile lor rele,
Ție dragă nici să-ți pese,
De-or vorbi de noi adese,
Tu să nu-ți faci, dragă, jele.*

*Căci așa-i porunca firii:
„Câte rele sunt sub soare,
Câte guri clevetitoare,
Să să 'nchine 'n drum iubirii.“*

Vasilie E. Moldovean.

Răspuns.

Amicului meu Fidelio !

Ai pus o chestiune delicată în discuție, este delicată din punct de vedere psihologic și prin urmare nu este ușor răspunsul. Ca cineva să-ți arate calea pe care să ieși din conflictul tău psihic, trebuie înainte de toate să fi fost el însuși în poziția ta de acum, trebuie să te înțeleagă. Cei, ce până acum ți-au răspuns îmi fac impresie că nu te înțeleg. Tu nu vorbești de „luat“, de „căsătorit“, ci plutești în sferele ideale ale iubirii platonice. Iubești cu patimă pe *bruna* ta, și nu voiești, nu poți să te cobori la realitate. În consecință nu înțeleg pe dl „T“, pe eruditul sfătuitor, cum a început D-lui chestiunea. Nici pedagogul, cel ce nu înțelege ce-i „ziua visătoare“ nu-și dă samă de fondul întrebării tale.

Altcum eu desaproab procedura ta de a-ți supune sentimentele tale unei analize publice. Sum convins, că cea mai mare parte a cetitorilor n' au sentiment pentru stări sufletești de delicatețea aceasta. Dacă pseudonimul tău este cunoscut, te asigur, că bruna are să se bușumfle și să se încreadă în preținsele ei farmece, iar naiva blondă-și va mușca buzele de supărare, și-ți va jura și *poate și ținea mânia pe veci*. „Dass du Sie klein gesehen, das kann sie nie verzeihen.“ . . . Femeia e mai indignată atunci, când o surprinzi, că te iubește, însă fără ca să o iubești și tu.

Este, mai departe, și nepractică întrebarea ta. Nu-mai încurcătura te scuză. Uite, îți vin mai multe răspunsuri, unul zice să iubești pe bruna, altul îți recomandă pe cea bălaie, al treilea mai puțin serios îți le-ar pune pe amândouă pe inimă: ei alege acum. Incurcala prin asta numai ți-s'a potențat.

Ce să-i faci? Pusă odată chestiunea pe tapet, e publică și nu-o mai poți retrage. Cetitorii au cuvântul să-și încerce condeiul și să joace pe sfătuitorul. Dă-mi voie să mă folosesc și eu de prilej și să contribuesc la incurcala ta.

Povestea e veche: Un bărbat, zicem un tiner (dl T. ar zice un tiner, care n'a făcut încă vre-o carieră!), între două femei, zicem două copile. Cu situația aceasta ne întelnim mai adeseori în viața noastră socială, însă în deosebi în literatură. Voi cita vre-o câte-va exemple clasice. *Iason* între *Medea* și *Creusa*. Renumitul poet englez *Swift* între *Vanessa* și *Stella*. Tinerul *Melefont* (din drama lui *Lessing*: „*Miss Sara Sampson*“) între *Marwood* și *Sara*. Procesul psihologie în toate aceste clasice pilde este următorul: Bărbatul iubește o fată, care e toată foc și patimă, frumoasă și seducătoare, cu spirit și capriț și din aceasta iubire rezultă o dragoste, a cărei flăcări aproape îl mistuie. Bărbatul însă se trezește din acest tofă sêlbatic și amețitor, în inima lui se trezesc dorințe de o altă lume, unde brațele pătimase ale iubitei nu ard, unde caprițiile nu chinuesc. Și iată că se întelnește cu o ființă blândă „ca o senină și visătoare zi de primăvară“, se întelnește *Iason* cu *Creusa*, *Swift* cu *Stella*, *Melefont* cu *Sara* și pornirile pătimase sînt uitate, iubitele seducătoare sînt date uitării și blândețele copile cu grațiile lor binefăcătoare toarnă pace și liniște în inimile iubitorilor lor. Sfirșitul la toate trei casurile însă este tragie, provocat prin împrejurări.

Nu ne imoportă sfirșitul, ci însași dezvoltarea chestiunii. Avem o analogie de casuri. *Fidelio* între două copile. Una-i patima personificată, cealaltă o dragă de copilă cu temperament liniștit și cu o inimă nobilă. *Fidelio* e la cea dintâiu. Iubește-l însă și bruna pe el? Aici stă chestiunea! Dacă-l ar iubi, am merge mai departe în analiza noastră și am afirma la sigur că în curând *Fidelio* o să dorească brațele blândeței, că în curând se va nisui a eși din furtună la senin. Însă *Fidelio nu știe*, dacă-l iubește bruna. Situația deci aici nu mai este ca în casurile de sus.

Basat pe cele de sus ar trebui să-ți dau sfatul, ca să te lași de bruna de-acum; înainte de ce te-au ars flăcările pasiunii, ar trebui să te sfătuesc să-ți vezi de timpuriu de cealaltă. Însă nu o fac, căci sfatul meu în cazul acesta n'ar ținea cont de motivele psihologice.

A te abate deocamdată de la bruna este imposibil, și din pricina, că o dragoste ca a ta cu greu se stinge, iar amândouă chipuri nu încap lângă olaltă. Iubește-o amice, că-ți vei da tu însuși de hac. Sau te vei convinge, că ea nu te iubește, ci, vorba lui T., aleargă

după cine știe ce băiat cu sabie — sau te vei convinge că te iubește, și atunci în curând vei simți sarcina și primejdia pasiunii și vei simți dorul de a te desface din rețeaua dragostei pătimase.

Acesta este mersul natural al procesului sufletesc, și a te abate cu forța nu te sfătuesc. Mergi înainte, te vei lavi de petri cu capul, vei avea poate momente de fericire, — niște schinței arzătoare — însă despre una te asigur, experiența te va readuce la ângerul cel blând, fie acela cel amintit de tine, sau fie altul și mai grațios. E-ți doresc casul din urmă.

Sibiu.

Amicul teu sincer.

„Dali“.

— Aduceri aminte. —

Dali, dragul meu Dali . . .

E toamnă tristă și mi aduce de el aminte și până la sfirșitul vieții mele mi'l vor reaminti frunzele ce se veștejesc și și caută mormântul, lăsând în urma lor arbori despodobiți și o lume tristă.

Acum e anul era toamnă posomorită ca și acum. Prin parcul din giurul Muzeului ne primblam amândoi, eu și amicul meu *Dolean*, dragul meu Dali. A fost ultima noastră primblare împreună . . . Veacul era aspru. Un burhai des parecă voia să ne înădușe resufletul. Din castanii și paltinii cei înalți cădeau picuri reci ca sloiul. Frunzele pribegiau una după alta la pământ, mai repede ca speranțele omului. Și Dali privia cu ochi aprinși de patimă la peregrinajul acesta al frunzelor.

Ne așezarăm pe o bancă pentru că obosise. Era slab bietul *Dolenuț*. Mic de statură, boala îl mai și incovoiașe, slăbise până la os, ochii îi erau căzuți adânc în orbite și sclipiau tainic de după sticla groasă a ochelarilor. Umerii obrazilor îi erau vopsiți de o roșeată bolnăvicioasă, ear tusa, nemiloasa tusa îl sguduia în tot minutul; glasul lui cel dulce își perduse timbrul.

— „Dali, ție nu'ți-i bine“, îi zisei îngrijorat, „se mergem azi la alt medic.“

— „O nu, mie'mi este bine, bine de tot“, îmi răspunse el zimbînd cu ironie.

— „Nu te înțeleg“ . . .

— „Ah! Adecă nu voiești să mă înțelegi. Uite amice, suntem deja în vârsta tinerilor maturi, când putem vorbi sincer și serios, fără a ne speria de realitate“ . . .

— „Devii tot mai enigmatic“, — îl intrerusei eu — „nu vîd nici un lucru de care ne-am putea speria. Starea ta sanitară nici decăt nu este astfel încât se inspire mare temere“, — și de fapt asta era credința mea.

— „Moft patrioate (vorba lui de predilecție); de ce să ne mai invîlim în iluziuni, de ce să fim atît de accesibili pentru sinamăgire . . . nu, nu, nu . . . eu nu mă număr întrî cei ce se iau după beșici de săpun. Sunt perfect conștiu de boala mea, știu că e nimicitoare fără nici o milă. O, sunt împăcat deja cu realitatea,

sunt obicinuit a mă gândi la moarte cum mă gândiam odinioară zilnic, ba în toată clipita la iubita mea... și cum așteptam odinioară se me întîlnesc cu ea, ca în brațele ei se găesc astîmpărare de patima dragostei, astfel aștept acum brațele reci ale morții, ca acele să mi aline și stîngă chinurile“...

— „Dali, pentru Dumnezeu, lasă acest pesimism înfiorător, incetează a te nutri de idei, atât de tulburătoare de suflet, nu ești în drept a vorbi astfel chiar și înainte de a cunoaște sentința medicilor“... Voiam să continu a-l mîngăia și abate dela convingerile lui, înse zimbetul lui cel ironic me inspaimîntă și me facu să tac.

— „Ce pesimism, patrioate“, — continuă el cu iritațiunea proprie oamenilor ftisici, — „ț-am spus că 'mi este bine. Eu nu'mi blastem soarta. Eu nu acuz Dumnezăirea. Eu nu mă jăluesc. Am atâta rațiune de a observa desvoltarea proceselor din fizicul omenesc și am curagiul de a recunoaște necesitatea urmărilor acestor procese. Urmarea inevitabilă a fiziei e moarte. Și aici medicii sunt de prisos!“

Me incurcase. Ședeam abătut și trist pe bancă. Cuvintele 'mi rămăneau în gât de câte ori voiam să'l agrăiesc. Steteam lipiți unul de altul, cu mîna cea dreaptă îl cuprinsei pe după cap, ca și când mi-ar fi fost teamă se nu'l pierd prea degrabă. Jucându-mă perplex cu bastonul prin nămeții de frunze îl rugai în sfîrșit să nu'mi mai vorbească lucruri ce eu nu le pot crede

Se învoi, tot zimbînd și conversațiunea o îndreptarăm asupra trecutului.

„Trecutul, oh trecutul... sunt tîner încă și pot vorbi și eu de un trecut. Scurt a fost, înse frumos“... Fața lui se insenină la reimprospătarea suvenirilor dragi din trecut, pare că soarele de toamnă a trimis pe furis vreo rază binefăcătoare în inima lui să 'o încălzească, să-i mai aprindă încă odată focul cu palide flăcări...

Iute trecu în revistă toate momentele mai însemnate din viața lui, numai tusea îi intrerupea povestirea pasionată.

Dolean a fost mai întai teolog la Oradea-Mare, de-aici a trebuit să plece fiindcă insultase tricolorul unguresc, prea era „patriot“ inflăcărat. S'a dus la Cluj la universitate și aici a continuat a fi activ pe terenul jurnalistic. Deja ca student scrisese poesii, ear în Cluj a fost corespondent al „Tribunei“. De-aici a scris și publicat mai multe nuvele și schițe, cari toate se disting prin claritatea stiului și prin o fantazie vioaie și arătau un talent în desvoltare. Redactorii „Tribunei“ i-au vezut talentul și voind să-i deie prilej a-și ageri peana l-a chemat la redacție. Timpul cel mai fericit pentru Dolean a fost cel petrecut la Sibiu. O, câte plăcute amintiri îl legau de acest oraș și cum îi vibra vocea, când povestea de fericita eră a redeșteptării conștiinței naționale în poporul nostru, de falnica eră a Memorandului, de măreția conferențelor naționale, de însemnătatea și rolul tinerimei în acel timp... A avut și Dolean o părțică

la toate acestea dînd mîna de ajutor magistrilor sei Barsuc, Onică, Vichi și celorlalți din ceata tinerilor tribuniști de-atunci.

... Inse mai era ceva ce'l făcea se tremure vorbind de Sibiu, — o copilă palidă era ce'l ținuse fermecat mult, o copilă drăgălașă cu ochi negri și visători, cari mult l-au urmărit, însuflețindu'l.

A urmat despărțirea de Sibiu pentru continuarea studiilor... Aici se curmă povestirea, căci viața-i tristă aici se începe.

„Și ști pentru ce ț-am reamintit toate aceste“, continuă obosit amicul meu, — „pentrucă azi-mîne imi vei scrie necrologul în vre-un jurnal și atunci se aibi ce aminti cât de puțin și din trecutul mea. Cronica o se fie scurtă înse mîi, fă-o frumoasă și fidelă ca acest trecut al meu.“

Acum nu mă mai puteam stapîni, prea era sfășietor sarcasmul lui, prea era tristă realitatea. Il imbrațișai cu focul cu care își imbrățișează tînerul pe iubita sa când o crede la marginea peririi. Din peptul meu eșiră cuvintele dureros oftate :

„Dali, dragă Dali“...

„Pst! Nici incident patrioate! Ține-ți afectele ascunse în culcușul lor. Tu me scoate din calmitatea și indiferența, în care deja de săptemâni mă aflu. Sentimentalismul tîu mă indispuie“...

Am tăcut. Ne-am ridicat de pe scaun și ne-am continuat primblarea. Restul zilei l-am petrecut împreună vorbind lucruri indiferente, — ear soara a plecat cu trenul acasă.

*

De-atunci a trecut un a'n. Scumpul meu Dali doarme deja de multe luni somnul cel etern. Prin grădina Museului rătăcesc singur. Și e toamnă tristă ca și acum e anul. Frunzele se desprind din ramuri tainic suspinând și se dau pradă vîntului. Burhaiul e aspru și înădușitor. Și inima mea e rece și pustie. Me simt slab și părăsit ca nici odată și un dor febril m'a prins de Dali...

Budapesta.

Fidelio.

Redeșteptarea limbei provențale.

Precum se știe, în jumetatea sudică a Franciei, vechia „Provincia“ nu se vorbește limba francesă, ci cea provențală care în evul mediu a înflorit ca puține altele. Pe atunci, în veacul XI și XII ea a avut mulți poeți, influențați, ce-i drept, din partea Italianilor mari, dar totuș destul de însemnați. De atunci înse ea a scăzut cu totul, fiind înlăturată prin centralismul despotice al regilor Franciei cari impuneau oriunde limba lor, cel puțin inteligenței. Poporul înse a păstrat limba strămoșească atât de fidel încât Raynouard scriind dicționarul său provençal, a putut cădea în greșala că limba provençală ar fi mama tuturor limbilor neo-latine, căci ea și cea italiană, română și spaniolă a păstrat multe cuvinte latine aproape neschimbate, cel puțin în tul-

pină, pecând limba franceză sub înrîurirea strivitoare a celei germane s'a schimonosit rău de tot: chair (rost. șe), ital., port., span., rom: carne, latin. carnem, provenç. carn. Diez a îndreptat în curînd astă greșală principală precum altele mai puțin însemnate, dar și el i-a lăsat lui Raynouard meritul neperitor de a fi atras atențiunea învățaților asupra limbei dulci a lui Bertrand de Born.

De atunci încoace și provențații inteligenți s'au ocupat tot mai mult cu limba lor, dar în furtunile politice cari au trecut peste țară în întea jumătate a veacului nostru, aceste năsuințe n'au prea străbătut în vileag. Îndată însă după ce Napoleon III s'a suise pe tron și începuse a centralisa toate ramurile vieții publice și mai tare decât s'e făcuse pân' atunci, s'a născut o reacțiune firească căriia i-au dat expresie deocamdată șapte scriitori provențați unindu-se în 21 mai 1854 pentru a curăți limba lor de galicisme (cuvinte franceze), a stabili o ortografie potrivită și a o ridica la rangul de limbă literară, egal îndreptătită cu cea franceză.

Cei șapte s'au numit felibri, după un cuvînt necunoscut ce-l aflase conducătorul lor Mistral într'un cântec vechiu cătră Maria. Jocurile de florî ținute la Toulouse în evul mediū s'au înființat asemenea prin șapte poeți; șapte litere s'e află în cuvîntul felibre precum în numele Mistral.

La anul 1855 s'a publicat înteuil „Almanac provençal“ 1859 Mistral prin poesia sa minunată de frumoasă „Mireillo“ a creat o normă literară pentru limba nouă, îmbogățind basa ei, dialectul din Arles, prin împrumuturi din celelalte dialecte. La anul 1862 felibrii și-au dat statute: numărul sfînt al celor șapte trebuie păstrat, scopul e a păstra limba, caracterul, onoarea națională și toate proprietățile ale Provenței, sub care s'e înțelege întreagă Franța de sud.

La anul 1876 însă s'au schimbat statutele: scopul e acum unirea tuturor cari scriu și tipăresc în limba țerii, precum a învățaților naționali, „Țara“ întreagă s'a împărțit în provincie și școli, s'au înființat serbători cu împărțiri de premii (dintre cari unul l-a câștigat Alecsandri cu „Cântecul gîntei latine“), ba s'au ales și regine ale felibriului (așa s'e numește societatea). Scurt toate s'au dres după calapodul romantic al evului mediū ceea ce privind-se cu caracterul provențaților a deșteptat în țara întreagă interesul cel mai viu, dar și o antipatie ușor de explicat în nordul Franței, mai ales la Paris.

Aici adecă s'e înființase la anul 1875 societatea „la Cigale“ care însă afară de cele literare și limbistice urmăriă și scopuri politice, contrare centralisării care s'e făcea tot mai nesuferită. Acest curent află expresie și mai tare în societatea felibrilor din Paris fundată la anul 1879. Ea primia de membru numai pe acela care-și putea ținea discursul de primire în limba provençală. Pentru aceste idei a cucerit tot mai mult și pe cealaltă societate, Cigala, cu care împreună a călătorit mult prin Franța de sud, țind conferențe și desvîlind monumente cu inscripții provențale. Cei dela Cigala însă vorbeau în public limba franceză, ceialaltî peste tot numai limba provençală.

La o serbătoare a felibrilor din Paris ținută 1892 contrastat eși la iveală, când adecă felibrii spuseră lămurit că desvîltarea limbei lor s'e poate asigura numai prin o administrare autonomă — a deci reînviat „Gironda“ din timpul mării revoluțiuni. Când în vara 1893 vicepreședintele felibrilor din Paris a accentuat că limba unitară trebuie păstrată, federaliștii său autonomiștii în

număr de 12 au eșit și au înființat „școala felibrilor din Paris“, contopindu-se cu felibrigii din sud, pe când cei remași și cei dela „Cigala“ au păstrat neatîrnarea lor.

De atunci încoace „școala din Paris“ s'a lăsat de provocări, lucră însă cu atît mai intensiv pentru unirea și autonomia celor 33 departamente (comitate) din sud, deocamdată mai ales pe calea presei prin un biuroū de corespondențe pentru foile locale și publicațiuni patriotice și naționale, amîndouē în limba provençală, cari câștigă tot mai mult resunēt în popor.

S'e vede deci că mișcarea națională s'e lățește tot mai departe, redeșteptând chiar limbi cari n'au dat semn de viață vr'o cinci veacuri.

R.

Cronica săptămînei.

Dela noi.

Hymen. Dl *Nicolae Botian*, s'a logodit cu dșoara *Elena Moldovan* în Mediaș. — Dl *Dr Ștefan Morariu* avocat în Cluj s'a logodit cu domnișoara *Aurora Liuba* din Biserica-Albă. — Dșoara *Lucreția Vușian* din Baia și dl *Damaschin Medrea* din Ilteu s'au cununat la 12/24 oct. ac. — Dl *Iuliu D. Putici* din Timișoara s'a logodit cu dna *Catiuca Braunworth* din Recaș. — Dl *Achim Bărză* ces. și reg. sergent-major s'a logodit cu dșoara *Maria Fodor* din Mediaș

Dorim fericire tinerelor părechi!

*

Academă feministă. Femeile iubitoare de știință din Viena, au întemeiat o *academie*, cu scopul de-a s'e ținea prelegeri științifice pentru femei. Adunarea de constituire a fost săptămîna trecută în prezența unui public numeros. Vorbirea de deschidere a ținut o consilierul de curte Dr Ludwig, care a desfășurat teoria, că femeile trebuie să cultiveze mai ales *științele naturale*. Această țintă va avea-o noia academie.

*

Cauțiunea „Tribunei“ atăcată. La recercarea procuraturii din Cluj, comitele suprem din Sibiu a dispus secuestrarea din cauțiunea „Tribunei“ a sumei de 269 fl. 15 cr. În această sumă s'e cuprind spesele de proces și de întreținere în temniță a lor 15 Români din jurul Turzii, condamnați la 15 Mai 1895, pentru o adresă de aderință dată autorului Replicei dl A. C. Popovici.

*

De profesor la seminarul catolic din București a fost trimis, în locul H. S. dlui Eiscop Dr *Demetriu Radu*, fratele său dl Dr *Iacob Radu*, fost director spiritual în seminarul archidieceșan din Blaj. Noul profesor a și plecat la București la 2 oct. n. c.

*

Tinerimea română de aici străduiește întru a arangea și în acest an o petrecere de iarnă. Pe-cât am putut afla, va fi și ceva lucru nou, ceva surprîndere pentru public. Dorim succes.

*

Proces de presă. Abia s'a osîndit dl Balteș redactorul „Tribunei“ la cinci luni de închisoare și 500 fl (5. oct. n.), și iată, Tribuna tot din aceeaș cauză a

Mehadicanilor uciși adecă, va avea de nou un proces de presă pentru primarticolul „Mehadica“ din Nr 244 a. 1896 al „Tribunei“. Pertractarea finală se va ținea la 9 noembrie n. a. c. Acușatii: fostul redactor dl T. V. Păcățan și dl Dresnandt ca proprietarul ziarului în numele societății editoare.

Pensionare. Dl *Ioan Mărgineanu*, major comandant de piață în *Alba Iulia*, la cererea sa a fost pensionat, cu titlul de locotenent-colonel.

Necrolog. Nicolae R. Danilescu inginer hotarnic din Hațeg a reposat acolo la 17 oct. n. în etate de 48 ani.

Aurel Romul Șuta stud. în drepturi a reposat în Moftinul-mic la 16 oct. n. în etate de 11 ani.

Ioan Morariu culegător tipograf și fost responsabil pentru „Tribuna“ și „Foaia poporului“ din Sibiu, a reposat acolo la 7/10 oct. a. c. în etate de 33 ani.

În veci pomnirea lor!

Din România.

Duminea, în 17 oct. n. s'au ținut iarăș două adunări mari de protest la Ploiești și Craiova, amindoué foarte cercetate. Altele se vor ținea în toate locurile pentru a deștepta interesul pentru Ligă în sînul tuturor Românilor. Începutul a avut până acuma succes strălucit, membrii Ligii s'au sporit cu mîile.

Dr Lueger a trimis de curînd la Iași specialiști pentru a cerceta măsurile luate pentru a apêra sănătatea vitelor cu cari vrea să hrănească Viena în locul celor ungurești dintre cari prea multe-s bolnave. Specialiștii erau foarte mulțumiți, încât comerțul cu vitele moldovenești va lua un puternic avînt. Orașul l-a poftit pe Lueger însuș, dar se zice că dl Sturza l-a oprit să vie în țară.

Știri literare. În Iași apare cîlîndrul „Dacia“ făcut sub îngrijirea dlui *I. Lt Carageale*. Calendarul va cuprinde bucăți literare alese și va fi o eseptie în calendaristica din România. — În curînd vor apare „Bronzes“ poezii de dl *Al Macedonski* scrise în franțozeșe. — *Radu D. Rosetti* a pus sub tipar un volum de poezii întitulat „*Duioase*“. — Cunoscutul novelist dl *Teleor* va scoate în curînd un volum de poezii litografate într'un gen cu totul nou în țară. Fie-care poezie va avea un desemn reprezentîndu-i subiectul. — *I. P. Metropolitanul* primat a tradus o carte după *Abatele Didon*, întitulată „*Viața lui Isus*“. În luna aceasta va apare volumul „*După natură*“ nuvele și impresii de călătorie de dl *Petru Vulcan*. — A apărut un gingaș volum de poezii însoțite de schițe datorite cunoscutului publicist dl *Aristid Cantili*.

Știri mărunte. Dl Dr *Leo Veleșcu* cunoscutul dentist s'a căsătorit în Belgrad cu dsoara *Ernestine Landau*. — La 9 sept. tribunatul din Ilfov a procedat la deschiderea testamentului decedatului *Petru Orleanu* avocat și secretar privat al prințului *Dimitrie M. Sturza*. Soția sa dna *Ecaterina Orleanu*, a fost instituită legatară universală. Defunctul o lăsat suma de 5000 lei, Academiei Române, sub condițiunea de-a se înzestra mai multe fete sêrace din Azilul *Elena Doamna*.

Din străinătate.

La adunarea femeilor creștine din Graz unde s'a hotărît ca nici o femeie creștină să nu cumpere dela jidanî, a vorbit și dna *Al Mathy* așa de frumos încât foile de acolo n'o pot lăuda înde ajuns.

Cînd vom avea și noi e astfel de reuniune?

Deslegarea ghicitei din Nr 25 e următoarea :

DOI BOGAȚI.

M'a dus avarul să-mi arăte întregul seu tezaur
Și-mia deschis o ladă plină, cu aur, aur, aur.
Privindu-mă cu ochi ironici, mi-a zis : arată-mi mie
Și tu acum dacă se poate atîta bogăție
Atuncea ca să-mî sting în suflet sareasmul și amarul
Și să-i arăt, că decît mine e mai serac avarul,
L-am dus grabit spre locuința, spre raiul dragei mele
Și-am ȃis avarului : privește furîș printre perdele !
El s'a uitat : pe-o pernă albă dormea iubita dusă
Și 'n jurul ei plutea un farmec de liniște nespūsă.
N'am dus în urmă ffecare spre scumpul seu tezaur
Eu spre iubita mea, avarul spre lada lui cu aur.

Dela Traian Demetrescu.

Bine au deslegat-o doamnele și domnișoarele : *Victoria Vicaș* din Hidig, *Lucretia Poruțiu* n. Ianza din Chernecea, *Ana Lazarovicu* din Feni.

Domniț : *Petru P. Roșca* din Zlatna, *George Leucutia* din Coroiu, *Nicolau Onciu* din Uzdin.

Premiul l'a cîștigat doamna *Victoria Vicaș* din Hidig St. doamnă binevoiască a ne avisa care Nr. din „*Bibl. p. toți*“ dorește să-l expedăm.

Poșta redacției.

Dlul P. P. R. în Zlatna. Am primit deslega ea ghicitei 27. Ceea trimisă de Dv. mai demult ar fi foarte corespunzătoare în ce privește spațiul dar avînd poesia mai puține silabe decît sînt cadrate, ați umplut multe cadrate cu numai o consonantă : vi-s, sau o vocală scurtă ; ne-a-n. Acestea pot umplea numai câte un singur cadrat : vis, ne-am.

Asta trebui s'o iefe la cunoștința toți on. nostri colaboratori : un cadrat e numai pentru una silabă, nici mai puțin precum mai sus, nici mai mult, precum : aur. Vom încerca însê să o dregem căci forma e foarte bună.

Dlul O. P. de L. în Blaj. Am primit dar încă nu am avut vreme să-o cetim.

Dlul A Scrisoarea am primit-o. Indată cu vom dispuno de timp vă respundem.

Dlul G. B. B. Vad. Am primit. Pentru acoest număr nu s'a putut vom ceti manuscriptul și dacă va corespunde se va publica în Nr viitor. Abon. sosit, vă mulțămim!

Dlul R. B. în Ravna. Am schimbat adresa cum ați dorit. Salutări!

Dniul I. de L. B. G. P. în Bătania, Dna *A. C. Orșova*, Dl *G. N. Deva*. Dna *E. D. St. Beinș*. Mulțămim pentru abonamente!

Dlul V. S. Viena. Va fi toate după cum doriți căci așa ne am propus și noi, deja înainte de-a primi scrisoarea Dvoastre. Incurînd primiți scrisoare.

Dșoarei I. G. în Denta. Am primit ghicitura de șach, vă mulțămim. Pentru adresă să ne scuzați, am cores-o.

Dșoarei M. C. S. Am primit, vă mulțămim! Boulevard Carol 43 Bucarest.